

Information till sjuksköterskor inom beroendevården

Vaccination mot hepatit A och B till personer som injicerar droger

Vaccination mot hepatit A och B till personer som injicerar droger

Det är viktigt för personer som injicerar droger att bli vaccinerade mot hepatit A och B. Det är också viktigt med regelbunden provtagning när det gäller andra blodburna infektioner som hepatit C och hiv. Hepatit C är den sjukdom som oftast smittar personer som injicerar droger, men mot hepatit C finns inget vaccin.

Den här informationen riktar sig främst till dig som inte har så stor vana av att vaccinera.

Om hepatit A och B

Hepatit är ett samlingsnamn på inflammatoriska sjukdomar i levern. Hepatit kan orsakas av bland annat gifter, läkemedel, immunreaktioner, gallgångsinflammation och infektioner. De virushepatiter som enbart berör levern kallas för hepatit A-E.

Hepatit A-viruset sprids främst via förorenat vatten eller mat och är vanligt förekommande i länder med sämre hygienförhållanden. I enstaka fall har smitta skett via intravenöst missbruk. Infektionen läker ut av sig själv efter några veckor.

Hepatit B-viruset kan ge upphov till både akut sjukdom och kronisk sjukdom.

De flesta bärare av kronisk hepatit B kommer från andra länder med betydligt högre förekomst av sjukdomen. En tredjedel av jordens befolkning uppskattas vara smittade av hepatit B.

I de länder där hepatit B är vanligt blir de flesta smittade redan som barn vid förlösningen. I

lågendemiska länder som Sverige sprids smittan oftast via sex eller intravenöst missbruk.

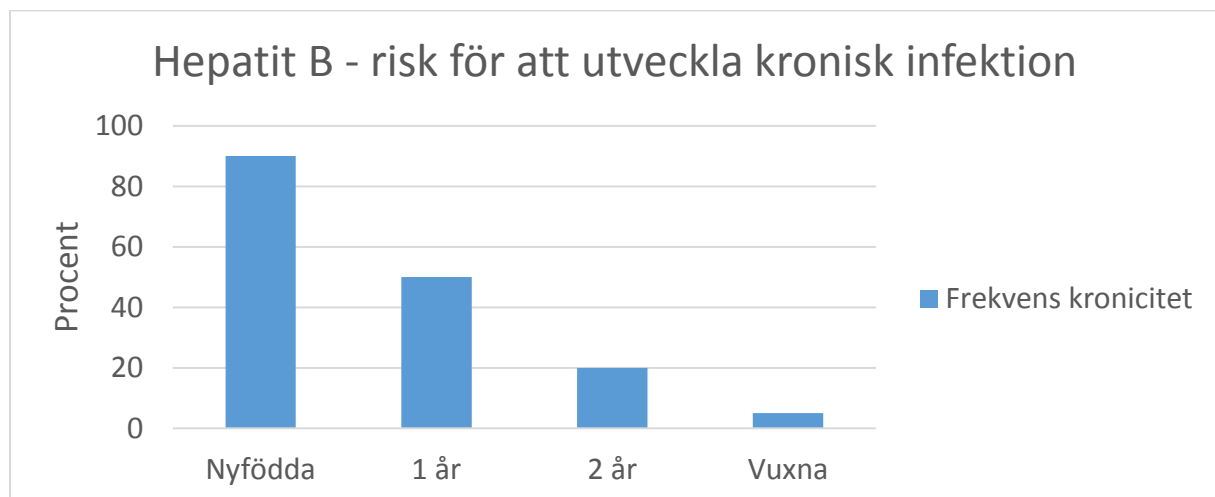
I förlängningen utgör infektionen en väsentligen ökad risk för att utveckla levercancer och levercirros.

Akut hepatit B

Många märker inte av en akut infektion, men 30-50 % får symtom som illamående, matleda och trötthet. En del får en kraftig inflammation i levern och blir då gula i huden. I mer ovanliga fall utvecklas fulminant leversvikt.

Om ytantigenet HBsAg fortfarande går att påvisa efter 6 månader har infektionen blivit kronisk.

Risken för att utveckla en kronisk infektion är störst för barn.

Akut hepatit B – smittväg

Smittspridningen går snabbt när hepatit B kommer in bland dem som injicerar droger. Eftersom smittrisen även är stor vid sexuell kontakt går det inte att se det som ett isolerat problem bland intravenösa missbrukare. Vaccination och provtagning ska därför erbjudas frikostigt till personer med umgänge i missbrukskretsar.

Vaccination mot hepatit A och B

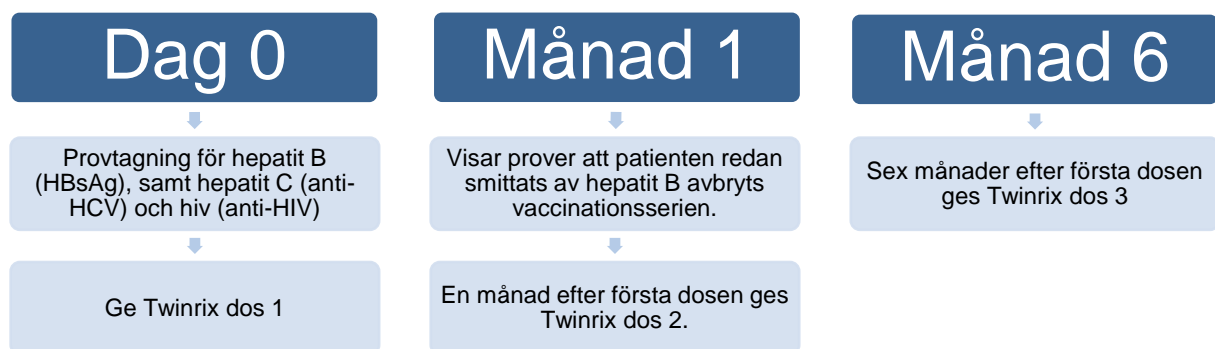
Socialstyrelsen har beslutat att vaccination mot hepatit B ska erbjudas gratis till personer som injicerar droger, och Västra Götalandsregionen har bestämt att även erbjuda skydd mot hepatit A.

Vaccinationsschema

Kombinationsvaccinet mot hepatit A och B ges med tre doser à 1 ml med en månads intervall mellan dos 1 och 2 och 5 månader mellan dos 2 och 3.

Vid första dosen bör även hepatit B och C samt hiv rutinmässigt kontrolleras. Provsvar behöver inte inväntas, utan första sprutan ges i samband med provtagningen. Visar det sig att patienten redan har eller har haft hepatit B behöver vaccineringen inte fortsätta.

I allmänhet uppnås ett gott skydd efter de två första doserna, men det börjar avta efter 6-12 månader. Den tredje dosen ger ett långvarigt, troligen livslångt skydd.

En dos är en dos

Vaccinationsserien kan fortsätta även om doserna inte kan ges inom rekommenderat intervall. För den med ett pågående riskbeteende är det dock viktigt att ha ett gott skydd hela tiden. Det är därför viktigt att försöka förmå dem att följa vaccinationsschemat.

Allmänna observandum inför vaccination

Även om vaccini i allmänhet är säkert finns det inga garantier för att det ska vara helt riskfritt. Precis som med alla läkemedel ska eventuella kontraindikationer uppmärksammas innan vaccination. Ha som rutin att tillsammans med patienten gå igenom en hälsodeklaration innan vaccinationen.

Allergi

Allergi kan vara en svårvärderad kontraindikation. Patienter som tidigare haft betydande reaktioner i samband med vaccination bör inte vaccineras. Samma gäller personer som uppger att de är multiallergiska mot till exempel många olika antibiotikasorter och maträtter. I dessa fall måste riskerna noga vägas mot varandra, och eventuell vaccination bör göras på infektionsmottagning eller motsvarande. Ansiktsödem, svullnader i mun och svalg samt allergiska chockreaktioner är direkta kontraindikationer. Allergi mot pälsdjur och pollen är ingen kontraindikation.

En feberreaktion efter vaccination är svårvärderad, eftersom det lika gärna kan bero på något annat.

Nedsatt immunförsvar

Med nedsatt immunförsvar menas personer som till exempel står på cytostatikabehandling eller höga doser kortison. Detta kan innebära en kontraindikation till vissa levande vacciner, men inte för inaktiverade vacciner som hepatit A och B vaccinet. Däremot kan immunsvaret på vaccinet bli sämre

för den med nedsatt immunförsvar. Vaccination av patienter med hiv ska göras på infektionsmottagningen.

Pågående infektion eller feber

Detta är en kontraindikation i huvudsak eftersom det kan medföra ett sämre immunsvär. En annan tänkbar nackdel är att en pågående infektion skulle kunna dölja eventuella biverkningar. En patient som är förkyld kan alltså vaccineras om ett uppskjutande riskerar att vaccinationen annars inte kommer att bli av.

Blodförtunnande medicinering

Detta kan innebära risk för blödning i muskeln. Trombyl innebär ingen risk, men andra antikoagulantia kan göra detta. Se detaljerade riktlinjer på Janusinfo:

➡ <http://www.janusinfo.se/Behandling/Expertradsutlatanden/Hjart-karlsjukdomar/Vaccination-och-oral-antikoagulantia/>

Graviditet och amning

Inför planerad graviditet anses det inte vara kontraindicerat att ge inaktiverade vacciner. Vaccinationer under graviditet ska undvikas, även om riskerna anses vara försumbara. Om det finns en stor risk för hepatit A eller B kan vaccination övervägas, men det är upp till en specialist att bedöma. Kontakta infektionsmottagningen i dessa fall.

Om hepatit A och B vaccin accidentellt givits till en gravid så är det aldrig i sig en indikation för abort.

Ej kontraindikation

- Familjemedlem som reagerat på vaccin
- Eventuell immunitet
- Eventuell exposition för sjukdom
- Astma, eksem, atopiker
- Antibiotikabehandling
- Lokala steroider
- Epilepsi
- Undervikt
- Hög ålder
- Fysisk träning

Förvaring

Vaccinet är ljus- och värmekänsligt och måste transporteras och förvaras mörkt i kylskåpstemperatur. Kombinationsvaccinet mot hepatit A och B kan ligga en stund i rumstemperatur. Kontakta vaccinationstillverkaren vid behov för exakta tidsgränser.

Vaccinet får inte frysas eftersom det kan göra vaccinet mindre effektivt och ge en sämre skyddseffekt.

Administration

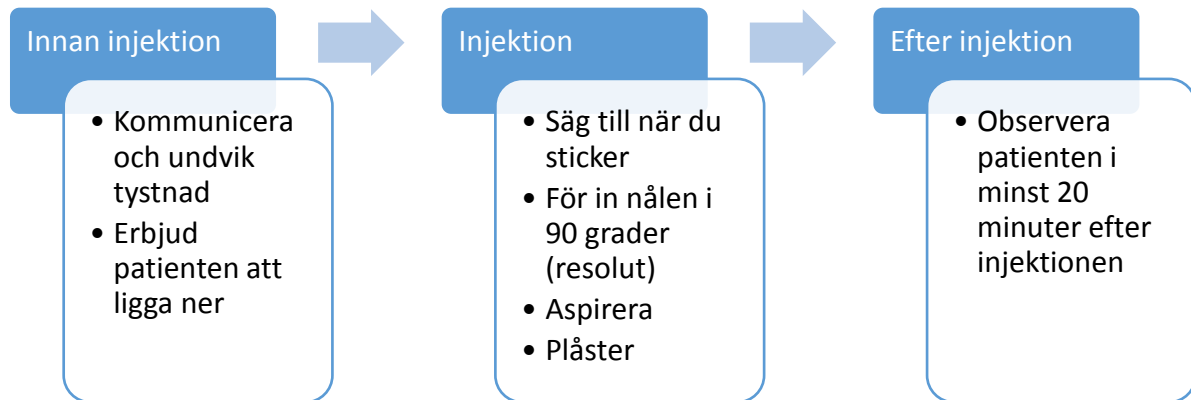
Låt helst vaccinet få rumstemperatur innan injektion eftersom det kan vara obehagligt att få en kylskåpskall injektion. Omskakning är viktigt, kontrollera vaccinets utseende. Om det innehåller klumpar och partiklar ska det kasseras. I FASS finns mer detaljerad information om hur vaccinet ska hanteras och se ut.

Vaccinet ges som en intramuskulär injektion i överarmen. Effekten blir sämre om injektionen ges i skinkan.

Injektionsteknik

Nyp tag i muskeln, säg till innan sticket och tveka inte. Håll sprutan i ett penngrepp och stick in kanylen i 90 graders vinkel, snabbt och bestämt. Aspirera försiktigt. Skulle det komma blod så kan nålen dras ut en halv centimeter och en ny aspiration göras, eller stick på annat ställe.

Ha som rutin att patienten är kvar på mottagningen 20 minuter efter vaccinationen.

Biverkningar

Även om kombinationsvaccinet mot hepatit A och B är väl använt och risken för biverkningar är låg, så uppkommer biverkningar ändå någon gång. Oftast brukar de komma inom ett dygn. Vanligast är det med lokala reaktioner som är helt godartade och övergående. Informera patienten om att det är vanligt att man kan bli lite öm i armen efteråt.

Anafylaktisk reaktion

Det måste finnas en beredskap för en anafylaktisk reaktion.

En anafylaktisk reaktion börjar i regel inom 20 minuter. I början kan symtomen vara diffusa; ångest, oro, hjärtklappning och hudrodnad. Det viktigaste är att alla känner till hur man behandlar en anafylaktisk reaktion och var adrenalin och andra läkemedel finns att hämta.

Föreskrifter om vaccinationer

Eftersom vaccin är läkemedel ska de också ordineras av läkare. Läs mer om vaccination och reglerna för ordination och delegering på Socialstyrelsens hemsida:

➡ <http://www.socialstyrelsen.se/ansokaomlegitimationochintyg/forskrivningsratt/ordineravaccin>

Kontaktuppgifter till Smittskydd Västra Götaland

Våra kontor är placerade i Borås, Göteborg, Skövde och Uddevalla.

Vi nås säkrast vardagar 09.00 – 12.00 och 13.00 – 16.00 (15.00 på fredagar). Telefonnummer hittar du nedan och på vår hemsida: www.vgregion.se/smittskydd

Borås 033 – 616 10 00

Göteborg 010 – 441 24 00

Skövde 0500 – 43 10 00

Uddevalla 010 – 441 24 23

Information till vårdpersonal inför erbjudande av vaccination till personer med intravenöst missbruk

Provtagningsanvisningar

Hos intravenös missbrukare är det bra att regelbundet, en till två gånger per år, provta för hepatit B, hepatit C och hiv. Smittskydd Västra Götaland står för kostnaden.

Sjukdom	Analys
Hepatit B	HBsAg
Hepatit C	anti-HCV
Hiv	anti-Hiv

Vid positivt fynd av blodsmitta är vårdgivaren skyldig att

- anmäla till smittskyddsläkaren via SmiNet på www.sminet.se
- ge patienten information om sjukdomen samt skriftligt och muntligt informera om de förhållningsregler som gäller
- kontakta infektionskliniken för vidare handläggning och behandling av patienten.

Ta bara prov avseende de sjukdomar där ni inte vet om patienten har sjukdomen eller inte. Om det till exempel redan är känt att patienten har hepatit C finns det ingen anledning att ta nytt anti-HCV prov.

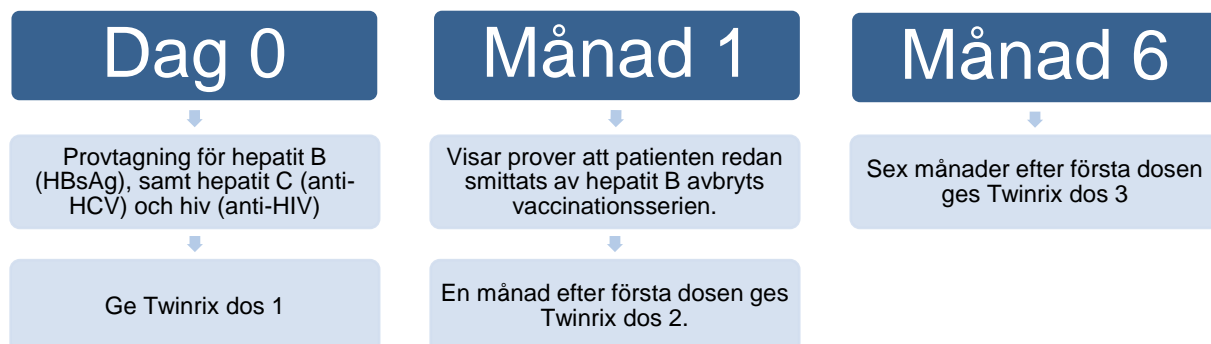
Vaccination mot hepatit A och B

Twinrix är ett vaccin mot både hepatit A och B. Personer med intravenöst missbruk erbjuds kostnadsfri vaccination. Smittskydd Västra Götaland står för vaccinkostnaden.

Vaccinationen består av tre doser. Rekommenderat schema för doserna är 0, 1, 6 månader.

Om det gått längre tid mellan de olika doserna så räknas varje dos. Man behöver inte börja om från början igen. Efter tre givna doser räknas patienten ha livslångt skydd mot hepatit B, samt 30 års skydd mot hepatit A.

Vaccinationsschema för hepatit A och B med Twinrix

Inför vaccination

Datum	Telefonnummer
Namn	Personnummer

Vaccinationen ger skydd mot hepatit A och B. Du blir vaccinerad vid tre tillfällen och får därefter ett skydd för resten av livet mot hepatit B och minst 30 års skydd mot hepatit A. Först får du en dos, sedan väntar du en månad innan den andra dosen och därefter väntar du ytterligare fem månader innan du får den tredje dosen.

Är du allergisk mot något? <i>Om ja, vad är du allergisk mot?</i> <hr style="border: 0; border-top: 1px solid black; margin-top: 10px;"/>	Ja ☐	Nej ☐	Vet ej ☐
Har du tidigare fått någon reaktion i samband med vaccination?	Ja ☐	Nej ☐	Vet ej ☐
Har du någon sjukdom eller medicin som påverkar ditt immunförsvar?	Ja ☐	Nej ☐	Vet ej ☐
Har du någon långvarig/kronisk sjukdom <i>Om ja, i så fall vilken? (T.ex. MS eller reumatoid artrit)</i> <hr style="border: 0; border-top: 1px solid black; margin-top: 10px;"/>	Ja ☐	Nej ☐	Vet ej ☐
Har du en pågående infektion eller feber?	Ja ☐	Nej ☐	Vet ej ☐
Medicinerar du med någon blodförtunnande medicin t.ex. Waran eller Fragmin?	Ja ☐	Nej ☐	Vet ej ☐
Är du gravid eller ammar?	Ja ☐	Nej ☐	Vet ej ☐

Vårdpersonalens anteckningar

Vaccin		Provtagning	
Batch-/lotnummer		Hepatit B	Ja ☐ Nej ☐
Dos		Hepatit C	Ja ☐ Nej ☐
Lokalisation		Hiv	Ja ☐ Nej ☐
Läkarsignatur /kommentar	Signatur utförare		

